

Türkiye'ye Suriye'den Göçler ve Yükseköğretimde Suriyeli Öğrencilerin Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonu

Migrations From Syria To Turkey And Syrian Students In Higher Education

Fatih Mehmet Sever¹

¹Batman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tarih ABD, fatih1758017580@gmail.com, ORCID ID:0000-0003-4561-2855

Issue Details

Issue Title:

Received: Feb 24, 2023

Revised: Apr 20, 2023

Accepted: Apr 27, 2023

Published: May 07, 2023

Pages: 25 - 36

Copyright © 2023 by author(s) and
JOTERm

Cite as: Sever, F. M. (2023). Türkiye'ye Suriye'den Göçler ve Yükseköğretimde Suriyeli Öğrencilerin Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonu. *Journal of Theoretical & Empirical Research on Management*, 3, 25-36.

ÖZET

Suriye'de Arap baharı adı verilen halk hareketi Mart 2011'de başlamış, Suriye iç savaşında yüz binden fazla insan hayatını kaybetmiştir. Yaşanan olaylar sebebiyle birçok insan göç etmek zorunda bırakılmış, birçoğu yaralanıp sakat kalmıştır. Bu iç savaş beraberinde büyük bir kitlesel göç hareketini tetiklemiştir. Türkiye Suriye'nin sınır komşusu olduğu için en fazla göç edilen ülkelere biri olmuştur. Türkiye'ye göç eden Suriyelilere önce misafir politikası uygulanmış ve daha sonra savaşın uzamasına bağlı olarak bu siyasetten vazgeçilerek ülkeye entegre olmaları için çalışmalar yapılmıştır. Suriyeli nüfusun çoğu genç ve yükseköğretim düzeyinde oldukları için bunların hem topluma hem de göç ettikleri ülkenin eğitim sistemine entegre olmaları için çeşitli politikalar uygulanmıştır. Bu çalışmada, Suriye'den gelen kitlesel nüfusun içinde önemli bir kısmını teşkil eden gençlerin Türk eğitim sistemindeki yeri tartışılacaktır. İlk olarak Suriyeli öğrenciler ve Türk eğitim sistemi genel hatlarıyla anlatılacak olup bu bölümün alt başlığında yükseköğretimde Suriyeli öğrenciler, Yükseköğretim Kurumundan alınan verilerle açıklanmaya çalışılacaktır. Çalışmanın devamında ise yükseköğretimdeki Suriyeli öğrencilerin Türk eğitim sistemine entegre olmaları ve nihayetinde istihdam konusu ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Arap Baharı ve Göç, Mültecilik, Suriyeli Üniversite Öğrencileri, Yükseköğretim.

Abstract

The popular movement called the Arab spring in Syria started in March 2011, and more than a hundred thousand people lost their lives in the Syrian civil war. Due to the events, many people were forced to emigrate, many of them were injured and crippled. This civil war triggered a massive migration movement. Since Turkey is a border neighbor of Syria, it has been one of the countries with the highest number of immigrants. First, the guest policy was applied to the Syrians who migrated to Turkey, and then, depending on

the prolongation of the war, this policy was abandoned and efforts were made to integrate them into the country. Since most of the Syrian population is young and at higher education level, various policies have been implemented to integrate them into the society and the education system of the country they migrated to. In this study, the place of young people, who constitute an important part of the mass population coming from Syria, in the Turkish education system will be discussed. First of all, Syrian students and the Turkish education system will be explained in general terms, and in the subtitle of this section, Syrian students in higher education will be tried to be explained with the data obtained from the Higher Education Institution. In the continuation of the study, the integration of Syrian students in higher education into the Turkish education system and eventually employment will be discussed.

Keywords: Arab Spring and Migration, Refugees, Syrian University Students, Higher Education

1. GİRİŞ

Ortadoğu sözcüğü bir kavram olarak ilk defa 1902 yılında Amerikalı deniz tarihçisi Alfred Thayer Mahan tarafından yazdığı bir çalışmada dile getirilmiştir. Ona göre Ortadoğu Arabistan yarımadası ile Hindistan arasındaki coğrafyadır (Sakin ve Deveci, 2011, ss.281-293). Mahan dışında Ortadoğu ile ilgili birden çok tanım yapılmıştır. Bu tanımlara göre: “Türkiye, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Suriye, Mısır, İsrail, Lübnan, Filistin, Suudi Arabistan, Irak ve İran’ın yer aldığı sınırlara verilen addır. Bir başka tanıma göre Orta Doğu batıda Mısır’dan doğuda İran’a, kuzeyde Türkiye’den güneyde Arap Yarımadası’na kadar olan bölgeyi kapsamaktadır” (Özlü ve diğerleri,2017, s.477).

Ortadoğu coğrafyası, ilkçağdan günümüze değin birçok uygarlığın yaşadığı bir yer olma özelliğine sahiptir. 20.yüzyıla gelindiğinde yeraltı kaynağı olarak petrol rezervlerinin keşfi ile dönemin egemen güçlerinin cazibe merkezi haline gelmiştir. Ayrıca sahip olduğu coğrafik yapı sebebiyle doğu ve batı arasında her zaman önemli bir yere sahip olmuştur. Bu konumundan ötürü bu coğrafyada meydana gelen olayların çoğu siyasi ve iktisadi sebeplerden kaynaklandığı söylenebilir. 21.yüzyılın en önemli olaylarından biri hiç şüphesiz Arap Baharı olarak adlandırılan isyan hareketidir. Bu halk ayaklanmaları birçok ülkede sonuçlanmış olsa da bazılarında istenilen amaca ulaşamamıştır. Bu ayaklanmaların temel sebepleri; halkın iktidardan memnun olmayışı, yolsuzluk, gelir eşitsizliği, demokratik olmayan uygulamalar, insan haklarına yeteri özenin gösterilmeyişi gösterilebilir (Çelik, 2015, ss.34-52). Bölgede yaşanan iç savaş ve bu savaşlar neticesinde insanlar bölgeden akın akın göç etmeye başlamışlardır. Bu zorunlu göç hareketi doğal olarak komşu ülkelere veya komşu ülkeler üzerinden daha iyi bir yaşam sürdürebilmek için refah düzeyi yüksek olan ülkelere doğru yapılmıştır.

Türkiye, coğrafi konumundan dolayı tarih boyunca gerek hedef ülke gerek geçiş güzergâhı bir ülke olarak göçe maruz kalmıştır. Orta Doğu'da yaşanan ve "Arap Baharı" olarak adlandırılan olaylar ve Arap Baharının Suriye'de farklı sonuçlanması diğer ülkeler gibi Türkiye'yi de göç açısından etkilemiştir. 2011'de Suriye'de rejim karşıtı olayların başlaması ve kısa sürede ciddi çatışmalara sebep olması Suriye'yi bir iç savaşa sürüklemiş, Türkiye'yi de Suriye'den gelen kitlesel nüfus hareketiyle karşı karşıya bırakmıştır. 2011 yılında başlayan bu çatışmalar, 2012 yılında ve sonrasında şiddetini artırarak devam etmiştir. Türkiye bu durum karşısında Suriye'den gelen insanlar için "Açık Kapı" politikası uygulamıştır (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı). Suriye'den Türkiye'ye ilk kitlesel göç hareketi 29 Nisan 2011 tarihinde Cilvegözü sınır kapısından 252 kişilik bir grupla gerçekleşmiş olup bu hareketlilik 2015 yılına kadar sürekli olarak devam etmiştir (Erdoğan, 2015: 317).

Mültecilerin toplumsal hayata entegrasyonu ve katılımlarının en önemli adımlarından biri şüphesiz eğitim ve öğretim ortamlarıdır. "2014-2015 eğitim öğretim döneminde Türk idaresindeki kamplarda yaşayan okul çağındaki çocukların %90'ı okula kayıt yaptırmışsa da kamplardaki çocuk sayısı, okul çağındaki Suriyeli çocuk nüfusun sadece %13'unu teşkil etmektedir. Kamp dışında yaşayan Suriyeli mültecilerin ise eğitim durumları son derece kötü durumdadır. Burada Türkiye, devreye girerek çocuklarının eğitimi için geçici eğitim merkezlerine olur vererek çocukların devlet okullarında eğitim alması için gerekli adımların önünü açmıştır" (Öztürk ve Çoltu, 2018: 188-198). Daha önceki tecrübelerden yola çıkarak Türkiye mülteciler konusunda tecrübeli bir ülkedir diyebiliriz. Nitekim sınır komşularında meydana gelen sosyal ve siyasi hareketler sonucunda meydana gelen göç hareketlerinden etkilenmiş ve bu sürecin içinde yer almıştır (Paksoy, 2017: 56-79). Aynı tecrübe Suriye iç savaşı sonucunda Türkiye'ye yapılan göçler neticesinde mültecilerin eğitime katılımlarında da yol kılavuzluk etmiştir.

Göç hareketliliğinde göçün yönetimi hem göç eden için hem de göç edilen yerde yaşayan yerel halk için önemli bir konu olmuştur. İlk başlarda Suriye uyruklu vatandaşlar "misafir" olarak görülmüş olup göç politikaları da geçiciliğe yönelik olmuştur. Çünkü savaşın kısa sürede bitip tekrardan ülkelere dönecekleri görüşü vardır. Fakat ilerleyen yıllarda bu misafirliğin kalıcı olduğu anlaşılmış olup başta uygulanan politikalar da bu kalıcılığı göz önünde bulundurarak yeniden düzenlenmiştir. Türkiye'de geçici koruma statüsü altındaki Suriyeli mültecilerin sayısı Aralık 2020 tarihinde 3,638,104 olup bu sayının 511,428'ini 19-24 yaş aralığında bulunan yükseköğretim çağındaki bulunan gençler oluşturmaktadır. Suriyeli gençlerin yükseköğretime katılımı ile ilgili Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı yoğun çalışmalar sürdürmektedir. 2018-2019 öğretim yılında 27.034 Suriyeli öğrenci yükseköğretimde kayıtlı iken bu sayı 2019-2020 öğretim yılında 37.236'e ulaşarak bir yılda büyük bir artış olduğu gözlenmiştir. Bu sayıya Türk vatandaşlığına geçen Suriyeli öğrencilerin dâhil edilmediği göz önüne bulundurulursa sayının daha da yüksek olabileceği tahmin edilmektedir (YÖK,2022).

Bu çalışmada, Suriye'den gelen kitlesel nüfusun içinde önemli bir kısmını teşkil eden gençlerin Türk eğitim sistemindeki yeri tartışılacaktır. İlk olarak Suriyeli öğrenciler ve Türk eğitim sistemi genel hatlarıyla anlatılacak olup bu bölümün alt başlığında yükseköğretimde Suriyeli öğrenciler, Yükseköğretim Kurumundan alınan verilerle açıklanmaya çalışılacaktır. Çalışmanın devamında ise yükseköğretimdeki Suriyeli öğrencilerin Türk eğitim sistemine entegrasyonu ve nihayetinde istihdam konusu tartışılacaktır. Çalışmada bilgiler verilirken ikincil veriler kullanılmıştır.

2. TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNDE YABANCI OLARAK SURIYELİ ÖĞRENCİLER

2011 yılında başlayan Suriye iç savaşı ile birlikte Suriye'den Türkiye'ye büyük bir göç hareketi başlamıştır. Türkiye'de ilk zamanlarda misafir olarak kabul edilen Suriye uyruklu vatandaşların çeşitli ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla sınıra yakın bölgelerdeki şehirlere geçici barınma merkezleri kurulmuştur. 2016 yılında yaklaşık 10 şehirde 26 geçici barınma merkezi kurulmuştur. Bu merkezlerin sayısı 2020 itibarıyla 5 şehirde (Adana, Hatay, Kilis, Kahramanmaraş ve Osmaniye) olmak üzere 7 geçici barınma merkezine düşürülmüş olup bu barınma merkezlerinde geçici koruma kapsamında yaklaşık 59 bin 877 Suriyeli bulunmaktadır (Mülteciler Derneği, 2022). Suriye iç savaşının uzaması ile birlikte misafirlik süresinin uzaması Türkiye'yi bu insanları ülkeye entegre etmek yoluna gitmesine yönlendirmiştir. Bu durum zamanla barınma merkezlerinin sayısının azalmasına ve bu merkezlere duyulan ihtiyacın azaldığını göstermektedir. Barınma merkezlerinde, Suriye'den gelen insanların ihtiyaçlarını karşılamının yanı sıra burada Suriyeli çocukların eğitimleri de devam ettirilmiştir. Bu eğitimler barınma merkezlerinde kurulan eğitim merkezlerinde sürdürülmüştür.

Bahsi geçen merkezlerde okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise eğitimi ile mesleki eğitim ve genel eğitim olmak üzere çeşitli kategorilerde, yaş gruplarına göre uygun eğitimler verilmiştir. Bu eğitimler başlarda Arapça verilmiş olup kendi müfredatları doğrultusunda ilerlemişlerdir (Gencer, 2017:841). Bu eğitimlerin başlarda Arapça verilmiş olması Türkiye'nin bu durumu geçici olarak görmesinin bir sonucudur. Bu geçiciliğin kalıcı olduğu anlaşıldığında eğitime yönelik politikalarda değişiklikler yapılmıştır.

Bu politikalar üretilirken Suriyelilerin hukuki olarak statülerinin belirlenmiş olması önemlidir. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun (YUKK) çıkarılması, Suriye uyruklu vatandaşların hukuki statülerinin belirlenmesi, Suriyeli çocukların alacakları eğitimi de şekillendirmiştir. Suriyeliler Türkiye'de geçici koruma kapsamında değerlendirilmiştir. Geçici korumanın tanımı YUKK'de yapılmış olup Suriyelilerin statüleri böylelikle belirlenmiştir (Madde 91). Bu makalenin konusu olan Suriyeli öğrencilerin eğitim süreçleri de bu statü gözetilerek ilerlemiştir. Geçici barınma merkezlerinde başlayan eğitim süreci Geçici Eğitim Merkezleriyle (GEM) devam etmiştir. Geçici Eğitim Merkezleri Suriyeli öğrencilerin tam olarak Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda kayıtlı olması amacıyla kademeli olarak kapatılmaya başlanmıştır. 2017'de 280 GEM varken, bu sayı 2019 – 2020 eğitim öğretim yılında 215'e düşürülmüştür (Anadolu Ajansı, 2019). Milli Eğitim

Bakanlığının (MEB) Mart 2021 yılında paylaştığı bilgilere göre aşağıda tablo:1'de eğitim kademelerine göre öğrenci sayısı verilmiştir.

Tablo 1. Milli Eğitim Bakanlığı, Mart 2021 Bülteni. (<http://meb.gov.tr/> Erişim Tarihi: 12.12.2022.)

Eğitim Kademesi	Suriyeli Öğrenci Sayısı
Okul Öncesi	34.696
İlkokul	353.612
Ortaokul	274.209
Lise	111.740

Görüldüğü üzere yukarıdaki tabloda en fazla ilkokul çağındaki öğrencilerin sayısı göze çarpmaktadır. Bu sayı 353.612 olarak tespit edilmiş olup bu kadar yüksek olmasının sebebi Suriyelilerdeki erken yaşta evlilik ve çok çocuk sahibi olma isteğinin olduğu söylenebilir. Okul öncesi sayısının az olmasında ise Suriyelilerin entegre olma aşamasında mukavemet göstermesi yatmaktadır. Ortaokul düzeyindeki öğrenciler sayı olarak ikinci sıradadır. Lise ve ortaokul öğrencilerinin sayılarını karşılaştığımızda burada büyük bir fark olduğunu görmek mümkündür. Bunun en önemli sebebi Suriyelilerde çocuk çalışan sayısının fazla olması gösterilebilir. Çünkü maddi olarak yaşanan sıkıntılar da çocukların okuldan ziyade çalışma hayatına atılmalarına sebep olan etmenlerden biridir.

2.1.1. Yükseköğretimde Suriyeli Öğrenciler

Göç İdaresi Başkanlığının verilerine göre Mart 2022 itibariyle geçici koruma kapsamında bulunan 3.754.591 kişi bulunmaktadır (İl Göç İdaresi Başkanlığı). Bu nüfus yoğunluğunun içinde 15 – 24 yaş aralığında 744.161 kişi bulunmaktadır (Mülteciler Derneği, 2022). Bu veri genç nüfusun azımsanmayacak bir boyutta olduğunu göstermektedir. Bu nüfus içinde üniversite eğitimi alan nüfusu görebilmek için YÖK'ün verilerine bakmak gerekmektedir. YÖK'ün sisteminde 2013 – 2014 yılında toplam 1785 Suriye uyruklu öğrenci olmakla beraber, bu öğrencilerin 1405'i erkek, 38'i kadın öğrencidir. 2020 – 2021 verilerinde ise Suriye uyruklu 29400 erkek, 18082 kadın olmak üzere toplam 47482 öğrenci bulunmaktadır (YÖK). 2021 – 2022 yılına ait veri paylaşılmamış olup bu dönemde daha fazla öğrencinin olduğuna yönelik bir yorum yapılabilir. Aşağıdaki tablo: 2'de Göç İdaresi Başkanlığının Geçici Koruma kapsamında en fazla Suriyeli bulunduran 5 ilindeki Yükseköğretim öğrencilerinin sayıları verilmiştir. Bu 5 ilde vakıf ve devlet üniversitelerinde, 2013 – 2014 ve 2020 – 2021 yılları arasında bulunan toplam Suriye uyruklu öğrenci sayısı belirtilmiştir:

Tablo 2. 2013 – 2014 Verileri (YÖK), Kaynak: Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, Uyruga Göre Öğrenci Sayıları Raporu. (<https://istatistik.yok.gov.tr/> Erişim Tarihi: 13.12.2022).

Şehirler	Kadın Öğrenci	Erkek Öğrenci	Toplam
İstanbul	141	528	669
Gaziantep	32	157	189

Hatay	5	12	17
Şanlıurfa	9	7	16
Adana	4	27	31
Genel Toplam:922			

Tablo 2'deki bilgilere bakıldığında 2013-2014 yılları arasında yükseköğretim düzeyindeki Suriyeli öğrenci sayısı olarak 669 öğrenciyle İstanbul ilk sırada yer almaktadır. Bu sayı içerisinde erkek öğrenci sayısı kız öğrencilerden fazla olduğu göze çarpmaktadır. İstanbul'u 189 öğrenciyle Gaziantep 31 öğrenciyle Adana 17 öğrenciyle Hatay ve 16 öğrenciyle Şanlıurfa takip etmiştir. Burada göze çarpan ise sadece Şanlıurfa'da kadın öğrenci sayısı erkek öğrenci sayısından fazladır. Suriyeli yükseköğretim öğrencilerinin sayısı bu yıllardan sonra Türkiye'nin Suriyelileri eğitim anlamında Türk eğitim sistemine entegrasyonu çabalarıyla artış göstermeye başlamıştır.

Tablo 3. 2020 – 2021 Verileri (YÖK), Kaynak: Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, Uyruga Göre Öğrenci Sayıları Raporu. (<https://istatistik.yok.gov.tr/> Erişim Tarihi: 13.12.2022).

Şehirler	Kadın Öğrenci	Erkek Öğrenci	Toplam
İstanbul	3711	6614	10325
Gaziantep	1249	1361	2610
Hatay	519	457	976
Şanlıurfa	1013	1091	2104
Adana	317	304	621

2013 – 2014 eğitim öğretimden yılından 2020 – 2021 yılına kadar olan süreçte Suriye uyruklu öğrenci sayısında ciddi artış gözlenmektedir. Bu artışı etkileyen faktörlerden birisi Türkiye'nin uyguladığı politikalarıdır. Özellikle Yükseköğretim Kurulu tarafından Hatay'da Mustafa Kemal Üniversitesi'nde 9 Mart 2017 tarihinde düzenlenen "Türk Yükseköğretim Sisteminde Suriyeli Öğrenciler" adlı uluslararası konferansı Türkiye'nin Yükseköğretim konusunda etkili adımlar atmak istediğinin bir göstergesidir. Bu konferansta YÖK Başkanı Yekta Saraç'ın "Eğitim mültecilerin yaşam umudunu ve verimini destekleyen en önemli konudur. Bu sadece mültecinin değil ev sahibi ülkenin de onlarla uyum içinde bir geleceğe sahip olabilmesi için önemlidir (YÖK Konferans Raporu, 2017: 3)." cümlesi Türkiye'nin bu konuda etkili politikalar üretmek istediğinin bir göstergesidir.

Suriyeli öğrencilerin desteklenmesi açısından burslandırma çalışmaları yapılmaya başlamıştır. Uluslararası öğrencileri desteklemek amacıyla 2010 yılında kurulan Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB), 2012 yılında "Türkiye Bursları" programını başlatmış olup Suriye'de yaşanan olaylardan dolayı bu program kapsamında daha fazla sayıda Suriyeli öğrenciye burs vermeye başlamıştır. Bu programda üniversite

harcının karşılanması, aylık burs, 1 yıllık ücretsiz Türkçe dil eğitimi, bir defaya mahsus olmak üzere gidiş – dönüş uçak bileti, barınma desteği ve akademik, sosyal ve kültürel faaliyetler yer alır. Aylık burs ise lisans eğitiminde 800 TL, yüksek lisansta 1100 TL ve doktora ise 1600 TL'dir (Türkiye Bursları Yıllık Raporu, 2020: 10-13). Ayrıca Türkiye Bursları kapsamında farklı kurum ve kuruluşlarla da çeşitli burs programları bulunmaktadır. Bunlar:

- “Suriyeliler İçin Yüksek ve İleri Öğrenim İmkânları ve Perspektifleri (HOPES) Burs Programı
- Albert Einstein Alman Akademik Mülteci Girişimi (DAFI) Burs Programı
- EU Yükseköğretim Burs Programı (HESP)
- Yemenli Öncüler Burs Programı
- Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO) Burs Programı
- SPARK Burs Programı
- İslam Kalkınma Bankası (ISDP) Burs Programı'dır” (Türkiye Bursları Yıllık Raporu, 2020: 20-21).

Yukarıdaki adı geçen burs programları ile Suriyeli öğrencilerin Yükseköğretime teşvik edilmeleri ve “kayıp nesil” olmamaları için atılmış adımlardır. Bu programlar sayesinde hem eğitimlerine devam etme imkânı bulmuş olup aynı zamanda maddi anlamda kısmen de olsa eğitimlerine katkıda bulunulduğu söylenebilir.

2.1.1.1. Yükseköğretimde Suriyeli Öğrencilerin Türkiye'ye Entegrasyonu

Göç, zaman ve yer algısının değişimi, kitle iletişim araçlarının yaygın ve etkili hale gelmesi, küreselleşme gibi olgular günümüzde çok kültürlülük, entegrasyon, katılım gibi kavramları karşımıza çıkarmıştır. Entegrasyon kelimesi Fransızca kökenli bir kelime olup Türkçede bütünleşme olarak karşılanan sözcüktür. Entegrasyon kavramı, sosyolojide, toplumdaki gruplar, kurumlar ve sosyal yapının diğer unsurları arasındaki uyumu ifade etmektedir (Günay, 2012: 343; Unutulmaz, 2018:142-143).

Daha önce Tablo 1 ve 2'de Suriye'den gelen kitlesel göçün içinde azımsanmayacak düzeyde bir genç nüfusun bulunduğu verilerle gösterilmiştir. Bu genç nüfusun topluma uyumunun sağlanması yani entegre olması hem Suriyeli gençler açısından hem de Türkiye açısından önem arz etmektedir. Türkiye'ye sığındıkları dönemde ilk olarak geçici barınma merkezlerinin ve geçici eğitim merkezlerinin kurulması Suriyeli mülteciler açısından hem savaş travmasının atlatılmasında hem de ilk etapta topluma uyumun sağlanması açısından atılan önemli adımlardan sayılabilir. Geçici merkezler bu durumun “geçici” olarak nitelendirildiğinin bir göstergesidir ve geçicilikten kalıcılığa dönüşen bu merkezlerin zamanla yetersiz kaldığı görülmektedir. Entegrasyonun en önemli aşaması kişinin kimliğinin yani hukuki statüsünün belirlenmesidir. Kişinin kimliğinin belirli olmaması

halinde o kişi nasıl hareket edeceğini bilememektedir. Bu bağlamda Türkiye gerekli hukuki adımları atmış ve Suriye uyruklu kişilere “geçici koruma” statüsü verilmiştir. Entegrasyon konusunda bir diğer önemli konu ise eğitimidir. Göç süreciyle birlikte öğrencilerin eğitim hayatları kesintiye uğramış hatta eğitim çağında olan bazı gençler ve çocuklar eğitimlerini tamamen bırakmak zorunda kalmışlardır (Gülerce ve Çorlu, 2021:75).

Yükseköğretimdeki Suriyeli öğrenciler için de aynı zorluklar geçerlidir. Suriyeli öğrencilerin eğitim süreçlerine yönelik özel öğrenci statüsü, yan dal, çift ana dal ve yatay geçiş durumlarını düzenleyen bir yönetmelik çıkarılmıştır. Buna göre Suriye ve Mısır'da 2013 – 2014 eğitim öğretim yılının öncesinde ön lisans, lisans ya da lisansüstü düzeyde eğitimine başlamış ve eğitimi yarım kalmış öğrencinin yatay geçiş yapmasının, eğer istenilen belgeleri varsa, önü açılmıştır. Eğer belgeleri yoksa Gaziantep, Kilis 7 Aralık, Harran, Mustafa Kemal, Osmaniye Korkut Ata, Çukurova ve Mersin Üniversitelerinde özel öğrenci olarak ders alabilmelerine imkân tanınmıştır (Polat, 2017: 283). Öğrenci yatay geçiş ya da özel öğrenci şartını sağlayamadığı takdirde üniversitelerin yapacakları Yabancı Öğrenci Sınavına (YÖS) girmek durumundadır. Eğitim alabilmek için çeşitli aşamalardan geçmek durumunda kalan Suriyeli öğrenciler çeşitli burs programları tarafından desteklenmektedir. Bu burs programlarından önceki bölümde bahsedilmiştir.

Suriyeli mülteciler, topluma entegre olma sürecinde “ötekileştirme”, “etiketlenme” gibi zorluklar ile karşılaşmış olup bu durumda toplumda sosyal mesafenin arttığı gözlenmiştir (Gülerce ve Çorlu, 2021: 77). Toplumda oluşan önyargı duvarı, etiketlenme, ötekileştirme durumları toplumu bu konuda kırılğan bir duruma getirmiştir. Mülteciler gittikleri her yerde yanlarında belirsizliği taşırlar (Bauman'dan aktaran: Gülerce ve Çorlu, 2021: 83). Bu belirsizlik topluma uyumu zorlaştıran etkenlerden birisidir. Yükseköğretimde eğitimi tamamladıktan sonra geleceğe yönelik belirsizlik, çalışma hayatında sadece Suriyeli olduğu için iş bulamamak, eğitimi tamamladıktan sonra bitmeyen sınav maratonu Suriyeli genç nüfus üzerinde baskı oluşturmaktadır. Burada belirtmek gerekir ki bu belirsizlik ve bitmek bilmeyen sınav maratonu Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan gençlerin de büyük bir sorundur ve sadece Suriyeli gençlere özgü bir durum değildir. Bütün bunların dışında bir de dil sorunu bulunmaktadır. Suriyeli öğrencilerin Türkiye'de eğitim sürecinde karşılaştıkları problemlerin değerlendirildiği bir araştırmada öğrencilerin en fazla “dil öğreniminde zorluk yaşadıkları” (%40) belirlenmiştir (Altunbaş, 2020:71). Dil sorunu, akademik başarısızlık, kendini ifade edememek, akademik personelle iletişimin sağlanamaması gibi sorunlara yol açmaktadır. Bu sorunun çözülmesi amacıyla TÖMER'de Türkçe dil eğitimleri verilmekte ancak bu eğitimin yetersiz olduğuna yönelik araştırmalar bulunmaktadır. Bu gençlerin entegrasyonuna yönelik pek çok adım atıldığı görülmektedir.

SONUÇ

2011 yılında Suriye'de Arap Baharı adı verilen halk hareketi sonucunda başlayan iç savaş beraberinde kitlesel bir göç başlatmıştır. Bu göç hareketinden en fazla etkilenen ülke Suriye ile yakın sınır komşusu olmasından

dolayı Türkiye olmuştur. Göç politikalarını yönetebilmek hem göç alan ülke için hem de göç eden insanlar için önemli bir konudur. Mülteciler için gittikleri ülkede entegrasyonun en önemli ayaklarından biri eğitimidir. Suriye'den Türkiye'ye göç eden kitle içerisinde genç nüfus çoğunluktadır. Bu sebeple genç nüfusun eğitimi ve göç ettikleri ülkenin eğitim sistemine dâhil edilmeleri ve entegre olmalarının sağlanması eğitim olarak geri kalmamaları adına önemlidir. Türkiye Suriye'den göçlerin başladığı ilk dönemde bu durumun geçici misafirlik olarak gerçekleştiğini düşünmüş fakat sonrasında savaşın uzamasına bağlı olarak gerek kamplardaki şartlar gerekse insanların artık topluma uyum sağlar hale gelmesini sağlamak adına çeşitli politikalar üretmiştir. Yanı sıra öğrencilerin yükseköğretime teşvik edilmeleri amacıyla çeşitli burs programları uygulanmış, eğitimini savaş nedeniyle yarıda bırakmış yükseköğretim öğrencilerinin belirli belgeleri sağladıkları takdirde yatay geçiş imkânı tanıyarak eğitimlerine devam etmeleri sağlanmıştır. Belgeleri elinde olmayıp gelenler ise belirli üniversitelerde özel öğrenci statüsünde eğitime tabi tutulmuşlardır.

Türkçe öğretim merkezlerinde Türkçe öğrenerek lisans ve yüksek lisans eğitimlerine başlamaları kolaylaştırılmıştır. Yükseköğretim kurumu bu öğrencilerin entegrasyonuna yönelik sorunları çözmek için bazı adımlar atmıştır. Bu doğrultuda konferanslar düzenlenmiş ve birçok üniversitede göç araştırma merkezleri açılıp göç üzerine çalışmalar yapılmıştır. Öğrencilerin topluma geç entegre olma sebeplerine baktığımızda en önemlisi olarak geçici merkezlerde verilen eğitimin başlarda Arapça olması ve bu insanların geçici oldukları düşünülerek topluma entegre olmalarının gecikmesi gösterilebilir.

Mültecilerin toplumsal hayata kazandırılması aynı zamanda nitelikli işgücüne ve eğitilmiş insanların ekonomiye kazandırılması ile beraberinde karşılıklı fayda ortamı oluşturacaktır. Türkiye'ye göç eden binlerce Suriyeli ile Türkiye birçok sosyal, kültürel, ekonomik ve psikolojik alanda sorunlar ile karşılaşmıştır. Bu sorunların çözümü için hızlı bir reaksiyon gösterilmiş ve harekete geçip ilgili devlet kurumları ve sivil toplum örgütleri tarafından birçok proje üretilmiştir. Böylece Suriyeli mültecilerin Türk toplumuna uyumları hızlandırılıp, eğitimin her kademesinde yer almaları sağlanmıştır. Eğitim çağındaki birçok mültecinin okul öncesinden başlayarak yükseköğretime kadar okullaşmaları sağlanarak birçok sorunun çözümü hususunda önemli bir gelişmedir. Ayrıca üniversite çağındaki genç nüfus içinde nitelikli olanların yetişmeleri, hem kendi açılarından hem de Türk toplumunun mültecilere karşı bakış açısını değiştirebileceği söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Anadolu Ajansı (2019). *Türkiye, Suriyeli çocukların okullaşmasında dünya ortalamasını geçti.* <https://www.aa.com.tr/tr/egitim/turkiye-suriyeli-cocuklarin-okullasmasinda-dunya-ortalamasini-gecti/1468778>
Erişim Tarihi: 14.12.2022.
- Çelik, A. H. (2015). Buazizi'den Rabia'ya, Trablus'tan Şam'a Arap Baharı'nın Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 6(2), 34-52

- Erdoğan, M. (2015). Türkiye'ye Kitleli Göçlerde Son ve Dev Dalga: Suriyeliler, *Türkiye'nin Göç Tarihi içinde (Derleyenler: M. Erdoğan & A. Kaya)*, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 315-342.
- Gencer, T. E. (2017). Göç ve Eğitim İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme: Suriyeli Çocukların Eğitim Gereksinimi ve Okullaşma Süreçlerinde Karşılaştıkları Güçlükler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(34), 838-851.
- Gülerce, H. ve Çorlu, R. (2021). Yükseköğretimde Suriyeli Sığınmacı Öğrenciler: Uyum ve Çatışma Alanları. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12, 71 – 106.
- Günay, Ünver (2012). *Din sosyolojisi*, İstanbul: İnsan.
- Milli Eğitim Bakanlığı, Mart 2021 Bülteni, <http://meb.gov.tr/> Erişim Tarihi: 12.12.2022.
- Mülteciler Derneği. (2022). Türkiye'deki Suriyeli Sayısı Mart 2022, <https://mülteciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/> Erişim Tarihi: 31.12.2022.
- Özlu, Z., Kara, A. ve Karkın, V. (2017). Suriye Özelinde Arap Baharı ve Türkiye'ye Etkileri. *Canik Sempozyumu*, Samsun.
- Öztürk, S. ve Çoltu, S. (2018). Suriyeli mültecilerin Türkiye ekonomisine etkileri. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13), 188-198.
- Paksoy, S. (2017). Suriyeli sığınmacıların Kilis ekonomisine etkisi. *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi*, 4(9), 56-79.
- Polat, Y. (2017). Türkiye'deki Suriyeli Göçmen Gençlerin Entegrasyonu Bağlamında Üniversite Eğitimi Sorunsalı, Turgut Özal Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Kongresi IV Küresel Siyasette Yeni Yönelimler Bildiriler Kitabı.
- Sakin, S. ve Deveci, C. (2011). Ortadoğu Kavramı ve Sınırları Üzerine Bir Değerlendirme. *History Studies*, 3, 281-293.
- T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, Geçici Korumamız Altındaki Suriyeliler, <https://www.goc.gov.tr/gecici-korumamiz-altindaki-suriyeliler> Erişim Tarihi: 02.06.2022.
- Unutulmaz, K. O. (2018). *Gündemdeki Kavram: "Göçmen Entegrasyonu"- Avrupa'daki Gelişimi ve Britanya Örneği, Küreselleşme Çağında Göç*, İstanbul: İletişim Yayınları, 135-161.
- YTB (2020), Türkiye Bursları 2020 Raporu.
- Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, Erişim tarihi: 20 Aralık 2022, <https://istatistik.yok.gov.tr>.
- Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, Uyuşma Göre Öğrenci Sayıları Raporu, <https://istatistik.yok.gov.tr/> Erişim Tarihi: 02.06.2022.
- Yükseköğretim Kurulu. (2017). Türk Yükseköğretim Sisteminde Suriyeli Öğrenciler Uluslararası Konferansı Konferans Raporu.

Externally peer-reviewed

The author(s) has/have no conflict of interest to declare

The author(s) declared that this study had received no financial support.

This page intentionally left blank